

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudců JUDr. Barbary Pořízkové a JUDr. Tomáše Rychlého v právní věci žalobce: **M. R.**, zast. Mgr. Pavlem Kužílkem, advokátem se sídlem Blahoslavova 72/4, Přerov, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2, proti rozhodnutím žalovaného ze dne 8. 2. 2016, č. j. MPSV-2016/24782-922 a č. j. MPSV-2016/26281-922, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2017, č. j. 59 Ad 7/2016 - 54,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

III. Ustanovenému zástupci žalobce Mgr. Pavlu Kužílkovi, advokátovi se sídlem Blahoslavova 72/4, Přerov, **se přiznává** odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování v řízení o kasační stížnosti ve výši **3 146 Kč,** která mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobce (dále také „stěžovatel“) se kasační stížností domáhá zrušení v záhlaví označeného rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci (dále jen „krajský soud“), kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti shora uvedeným rozhodnutím žalovaného. Žalovaný jako odvolací správní orgán příslušný dle § 77 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), rozhodl ve věci odejmutí příspěvku na živobytí rozhodnutím ze dne 8. 2. 2016, č. j. MPSV-2016/24782-922, tak, že rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Olomouci (dále jen „prvostupňový správní orgán“) ze dne 18. 9. 2015, č. j. 71097/2015/PRR, změnil co do právní kvalifikace důvodu odejmutí

příspěvku na živobytí. Žalobce tím, že se vzdal (či úmyslně snížil) příjmů, kterými by si zabezpečil naplňování základních životních potřeb, byl dle § 3 odst. 1 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi shledán osobou, která není v hmotné nouzi, kdežto prvostupňový orgán rovněž shledal žalobce jako osobu, která není v hmotné nouzi, avšak na základě jiného právního důvodu (§ 3 odst. 4 zákona o hmotné nouzi). Shodnou změnu právní kvalifikace provedl žalovaný i v případě druhého napadeného správního rozhodnutí ze dne 8. 2. 2016, č. j. MPSV-2016/26281-922, jímž žalobci nebyla přiznána dávka mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného jednorázového výdaje (úhrada ubytování na ubytovně za měsíc srpen roku 2011). Obě napadená správní rozhodnutí byla předmětem soudního přezkumu před krajským soudem, při kterém byl vázán právním názorem obsaženým v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2014, č. j. 6 Ads 95/2013 - 34, neboť tato věc již jednou byla zdejšímu soudu prostřednictvím kasační stížnosti předložena. Žalobce se domáhal zrušení obou napadených správních rozhodnutí, přičemž žalobě nebylo vyhověno a proti výše uvedenému rozsudku krajského soudu žalobce nyní podává kasační stížnost.

[2] Pro účely řádného posouzení důvodnosti podané kasační stížnosti je nezbytné z odůvodnění rozsudku krajského soudu a obsahu správních spisů vyzdvihnout zjištění týkající se především skutkového stavu, neboť jde o stěžejní skutečnosti, o které žalobce opírá svůj nárok na právní status osoby v hmotné nouzi ve smyslu § 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi a které žalobce rozporuje i v nyní podané kasační stížnosti. Žalobce svůj status osoby v hmotné nouzi ve správních řízeních, z nichž vzešla napadená správní rozhodnutí, odůvodňoval jako důsledek splácení půjčky, která měla být poskytnuta jeho matce a k jejímuž splácení, ještě před její smrtí, se měl zavázat. Správní orgán prvního stupně však shledal rozpor mezi tvrzeními žalobce a věřitele (V. P.) ohledně samotného vzniku závazku. Žalobce tvrdil, že nebyl při uzavření smlouvy o půjčce mezi jeho matkou a věřitelem osobně přítomen, kdežto věřitel tvrdí, že smlouva byla sepisována za přítomnosti žalobce. Dalším rozporem je tvrzení žalobce, že v době uzavření smlouvy o půjčce se svojí matkou nebydlel a tedy nevěděl, na pořízení jakého bytu si měla peníze od věřitele půjčit, naopak věřitel při svědecké výpovědi uvádí, že žalobce svoji matku pravidelně navštěvoval, pečoval o její domácnost a při návštěvě věřitele byl u matky vždy přítomen. Správní orgán prvního stupně shledal jako rozporná tvrzení žalobce a věřitele i ohledně existence závazku v době jeho údajného převzetí žalobcem, který převzetí dokládá notářsky ověřeným uznáním dluhu ze dne 12. 1. 2009, kdežto věřitel uvádí, že žalobce převzal dluh ústně a následně bylo sepsáno převzetí před notářem, přičemž současně uvedl, že žalobce převzal dluh jako garant – ručitel. Ručení žalobce však nebylo ve smlouvě o půjčce ani v jiném dokumentu upraveno, ačkoli dle § 546 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), muselo být sjednáno písemně. Existenci závazku v době převzetí neodpovídá ani tvrzení žalobce, že převzal dluh na základě čestné dohody v plné výši 2 milionů Kč, ačkoliv si byl vědom toho, že jeho matka dluh postupně splácela jak finančními částkami, tak formou předávání movitých věcí věřiteli, přičemž až následně došlo na základě ústní dohody k odečtení umořené části dluhu, avšak ani žalobce ani věřitel nebyli schopni sdělit výši zbylého dluhu ke dni jeho převzetí.

[3] Krajský soud na základě výše uvedených rozporů týkajících se vzniku závazku a jeho trvání v době převzetí žalobcem odkázal na závěr učiněný správními orgány o neprokázání existence dluhu vůči věřiteli. Zároveň poukázal na rozpor mezi tvrzením žalobce učiněným v průběhu správních řízení a tvrzením obsaženým v žalobě, neboť

správnímu orgánu prvního stupně žalobce sdělil, že smlouva o půjčce byla uzavřena mezi věřitelem a matkou žalobce, avšak v žalobě tvrdil, že smlouvu o půjčce uzavřel s věřitelem sám. Nad rámec provedeného dokazování a z důvodu úplnosti krajský soud provedl právní hodnocení listiny nazvané uznání dluhu ze dne 12. 1. 2009, kterou žalobce prokazoval existenci dluhu vůči věřiteli s tím, že po posouzení jejího obsahu jde o uznání dluhu dle § 558, věty první, občanského zákoníku. Domněnka o existenci dluhu, kterou uznání dluhu zakládá, je však vyvratitelná a dle názoru krajského soudu byla jednoznačně vyvrácena shodným tvrzením žalobce a věřitele, že předmětná půjčka byla poskytnuta matce žalobce, nikoliv žalobci. Pokud by žalobce umořoval dluh, který by po své matce převzal (původně věřitel hovořil o ručení), pak by to musely prokazovat obligatorně písemné úkony převzetí dluhu dle § 531 odst. 1 občanského zákoníku nebo přistoupení k peněžitému závazku dle § 533 téhož zákona. Rovněž nebylo tvrzeno a prokázáno, že by došlo k zajištění závazku písemným ručitelským prohlášením žalobce vůči věřiteli dle § 546 občanského zákoníku. Žalobce tedy nemohl umořovat ani dluh, který by byl od počátku jeho dluhem vůči věřiteli, neboť mu žádný takový nevznikl, ani nemohl platit dluh, který by převzal po své matce, protože žádné převzetí nebo přistoupení k dluhu ani ručení nebylo prokázáno. Krajský soud uzavřel, že poslední možností, jak by bylo možné k plnění žalobce přihlédnout, je přechod dluhu matky na žalobce jako na dědice dle § 470 odst. 1 občanského zákoníku bez projednání v dědickém řízení. Tato úvaha však naráží na skutečnost, že nebyl prokázán vznik dluhu a dále na skutečnost, že i kdyby tento dluh vznikl, nebylo s ohledem na nejasná a zcela nepřesvědčivá tvrzení žalobce a věřitele o způsobu splácení dluhu matkou žalobce prokázáno, že v době smrti matky žalobce dluh ještě existoval a v jaké výši.

II. Obsah kasační stížnosti

[4] Včas podanou kasační stížností, po jejím doplnění, se stěžovatel domáhá zrušení výše uvedeného rozsudku krajského soudu z důvodů, které lze podřadit pod § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Stěžovatel brojí proti závěru krajského soudu o neexistenci jeho dluhu vůči věřiteli, neboť je názoru, že ke zpochybnění a přezkoumávání dohody o uznání dluhu ze dne 12. 1. 2009 uzavřené formou notářského zápisu není soud příslušný. Úmyslem stěžovatele bylo uhradit vzniklý dluh vůči věřiteli, přičemž záměrem věřitele bylo písemně potvrdit, že jeho pohledávka vůči stěžovateli existuje, čemuž odpovídá obsah dohody. Stěžovatel je názoru, že vyvratitelná domněnka existence dluhu, kterou zakládá notářský zápis, nebyla vyvrácena s ohledem na shodná tvrzení žalobce a věřitele, že dluh ve výši 2 milionů Kč vznikl a v době jeho plnění trval. Nelze tak mít za prokázaný závěr, že stěžovatel plnil na neexistující dluh, byť není známa jeho přesná výše, čímž následně nebyly splněny podmínky pro určení, že je osobou v hmotné nouzi. Rozhodnutí správních orgánů a soudu je tak založeno pouze na domněnkách neodpovídajících skutkovému stavu a je nepřezkoumatelné. Správní orgány a soud postupovaly v rozporu s právním názorem obsaženým ve výše citovaném rozsudku Nejvyššího správního soudu účelově, aby stěžovateli dávky nebyly přiznány, případně aby nemuselo probíhat další složitější dokazování a zohlednění individuální situace stěžovatele. Stěžovatel z důvodu nesprávných skutkových zjištění nebyl shledán jako osoba v hmotné nouzi. Navrhuje zrušení rozsudku krajského soudu a vrácení věci k dalšímu řízení.

III. Vyjádření žalovaného

[5] Žalovaný se v poskytnuté lhůtě 30 dní nevyjádřil.

IV. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[6] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že byla podána včas, osobou k tomu oprávněnou, směřuje proti rozhodnutí, proti kterému je podání kasační stížnosti přípustné, a stěžovatel je zastoupen advokátem (§ 102 a násl. s. ř. s.).

[7] Nejvyšší správní soud je v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. vázán rozsahem kasační stížnosti a důvody, pro které je podána. Stěžovatel svými námitkami brojí proti zjištěnému skutkovému stavu, tak jak byl ve správních řízeních zjištěn, přičemž skutkový stav neexistence tvrzeného dluhu obstál i v soudním řízení. Pro stěžovatele to znamená nepřiznání statusu osoby v hmotné nouzi ve smyslu § 2 zákona o hmotné nouzi, který je předpokladem pro přiznání dávek pomoci v hmotné nouzi, což je skutečný důvod podání této kasační stížnosti. Nejprve je třeba opět uvést, že tuto věc zdejší soud projednává již podruhé. Kasační soud svým předchozím rozsudkem ze dne 27. 8. 2014, č. j. 6 Ads 95/2013 - 34, zavázal správní orgány i soud svým závazným právním názorem, který spočíval ve vymezení konkrétních skutečností týkajících se tvrzeného dluhu, jež jsou pro určení, že dluh skutečně existoval, rozhodné, a právní kvalifikace jednání stěžovatele, pokud by nebyla prokázána existence dluhu. Na základě toho provedly správní orgány rozsáhlé dokazování především výslechem stěžovatele a věřitele, porovnaly jejich výpovědi a na základě jejich rozpornosti dospěly k závěru o neexistenci tvrzeného dluhu. Napadená správní rozhodnutí byla také předmětem přezkumu ve správním soudnictví, při kterém krajský soud mimo jiné zjistil další rozpor v tvrzení stěžovatele před správními orgány a v žalobě (ve správním řízení stěžovatel uvedl, že smlouvu o půjčce uzavřela jeho matka s věřitelem, v žalobě uvedl, že on sám ji uzavřel s věřitelem), proto žalobu stěžovatele zamítl a nad rámec nezbytného dokazování provedl právní hodnocení stěžovatelem předložené listiny uznání dluhu ze dne 12. 1. 2009. V nyní podané kasační stížnosti vznáší stěžovatel jedinou relevantní námitku, a sice že panuje shoda mezi jeho tvrzením a tvrzením věřitele v tom, že dluh ve výši 2 milionů Kč vznikl a že v době plnění trval.

[8] Kasační soud tuto námitku shledává jako nedůvodnou, neboť z provedeného dokazování, zejména z rozporů ve výpovědích stěžovatele a věřitele, lze mít dostatečně prokázáno, že údajný závazek (dluh) nevznikl a ani v době převzetí nebo plnění netrval. Domněnka existence dluhu v době jeho uznání, kterou by zakládalo notářsky ověřené uznání dluhu, byla spolehlivě vyvrácena tvrzením věřitele, že stěžovatel převzal půjčku jako ručitel, neboť jazykové vyjádření obsahu této listiny je v přímém rozporu a jde jednoznačně o uznání dluhu dle § 558 občanského zákoníku. Jestliže v podané kasační stížnosti stěžovatel tvrdí, že jeho úmyslem bylo uhradit dluh věřiteli a úmyslem věřitele bylo potvrdit, že existuje jeho pohledávka vůči stěžovateli, nezbývá než konstatovat další rozpor v tvrzeních, neboť věřitel jasně vypověděl, že stěžovatel dluh převzal jako garant – ručitel a tedy není možné potvrzovat existenci dluhu stěžovatele, když mělo jít o dluh matky. I kdyby byl ručitelem a následně se sám stal dlužníkem, musela by být pro takové právní jednání, jímž dochází ke změně v osobě dlužníka, splněna obligatorně písemná forma dle § 531 odst. 3 občanského zákoníku (převzetí dluhu) nebo dle § 533 téhož zákona (přistoupení k peněžitému závazku). Dohoda o uznání dluhu ze dne 12. 1. 2009 tedy

nemůže prokazovat, že dluh vůči stěžovateli v době jejího sepsání existoval a že plnění na jeho úhradu provedené nebylo plněním bez právního důvodu.

[9] K námitce stěžovatele, že soud není „příslušný“ ke zpochybňování dohody o uznání dluhu, kasační soud odkazuje na ustanovení § 132 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), dle kterého soud hodnotí důkazy podle své úvahy a přitom přihlíží ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci. Jestliže se objevily rozpory ve výpovědích stěžovatele a věřitele ohledně toho, za jakých okolností došlo k uzavření smlouvy o půjčce, zvláště když stěžovatel mění svoji výpověď, když jednou uzavře smlouvu o půjčce jeho matka s věřitelem, jednou ji uzavře on sám s věřitelem, je jedině logickým následkem, že soud začne posuzovat dohodu o uznání dluhu z hlediska pravdivosti. Pro řízení ve správním soudnictví se dle § 64 s. ř. s. přiměřeně použije ustanovení prvé a třetí části o. s. ř., krajský soud byl tedy nepochybně oprávněn k posouzení pravdivosti stěžovatelem předložených důkazů. Ve světle rozporných výpovědí ohledně údajného vzniku závazku, nejen kdo s kým uzavřel smlouvu o půjčce, ale i kdo při uzavření smlouvy byl či nebyl přítomen, je kasační námitka v té části, že se stěžovatel a věřitel shodli, že dluh ve výši 2 milionů Kč vznikl, zcela nedůvodná, neboť stěžovatel tomu dle vlastní výpovědi nebyl přítomen.

[10] K té části kasační námitky, že dluh v době plnění trval, nezbývá než sdělit, že není možné trvání neexistujícího dluhu, neboť domněnka existence dluhu založená dohodou o uznání dluhu byla krajským soudem spolehlivě vyvrácena, s čímž se kasační soud ztotožňuje. Právní názor obsažený v předchozím výše citovaném rozsudku byl správními orgány i soudem řádně zohledněn a závěr o osobě stěžovatele jako o osobě, která není v hmotné nouzi dle § 3 odst. 1 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi, je s tímto závazným právním názorem v souladu včetně postupu, jímž se k tomuto závěru dospělo.

V. Závěr a náklady řízení

[11] Nejvyšší správní soud ze všech shora uvedených důvodů kasační námitce nepřisvědčil a neshledal ani vadu, ke které by musel přihlédnout z úřední povinnosti, kasační stížnost proto zamítl podle § 110 odst. 1, věty poslední, s. ř. s. O věci přitom rozhodl bez jednání, jelikož § 109 odst. 2 s. ř. s. takový postup předpokládá.

[12] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel, který neměl ve věci úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nad rámec jeho úřední činnosti nevznikly.

[13] Ustanovenému advokátu se dle § 35 odst. 9 s. ř. s. s přihlédnutím k § 7 bodu 3., § 9 odst. 2, § 11 odst. 1 písm. c) a d) a § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, přiznává odměna za zastupování 2 000 Kč za dva úkony právní služby (další porada s klientem přesahující jednu hodinu, sepis kasační stížnosti) a paušální náhrada hotových výdajů 600 Kč, zvýšená o částku odpovídající dani, kterou je povinen odvést dle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, ve výši 546 Kč, celkem 3 146 Kč.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. května 2018

JUDr. Radan Malík
předseda senátu